
Történelmi perspektívák változása Ázsiáról

Miért és hogyan változott meg a 'sárga veszedelem' narratíva az ázsiai évszázadig, ha megváltozott egyáltalán az ausztrál közbeszédben? Hogyan formálódott Ausztrália történelme és identitása az ázsiai országok fejlődésének tükrében? Az *Australia's Asia: From yellow peril to Asian century* (Ausztrália Ázsiája: A sárga veszedelemtől az ázsiai évszázadig) című, számos tanulmányt tartalmazó kötet egy olyan oldalát mutatja meg Ausztrália történelmének, aminek a szemüvegén keresztül egy teljesen új képet is megláthatunk. A megszokott Európa-központú narratívát bontja fel és mutatja be ez a kötet, hogy valójában mennyire 'Ázsia' Ausztrália, mind kulturális, gazdasági, politikai és identitásbeli értelemben. Az először 2012-ben megjelent tanulmánykötet 14 tanulmányt közöl 5 nagyobb témára felbontva. A felmerülő problémák és kérdések aktualitását jelzi, hogy 2019-ben újra kiadásra került. A kötet szerkesztői *David Walker* és *Agnieszka Sobocinska*.

A bevezetőben tisztán és világosan lefektetik a kötet szerkesztői, hogy mi a könyv célja és fókusza. Megvizsgálni Ausztrália történelmét egy eddig háttérbe kényszerített távolkeleti szemszögből; milyen változásokon ment keresztül az ország az 1880-as évektől napjainkig, és hogyan befolyásolták a briteknek köszönhető nemzeti öntudat alakulását a közelben ólálkodó 'sárga hordák'. Érdekesség, hogy hiába nem hajlandóak az ausztrálok megemlíteni az ázsiai befolyást, a legelső dokumentált kínai nemzetiségű telepes már 1803-ban megjelent az ausztrál kontinensen. Ennek ellenére számos ázsiai művész, költő, író, értelmiségi jelen van már az országban és reflektálnak saját helyzetükre és az ázsiai gyökereikre, formálva a közbeszédet és így a nemzeti öntudatot is. Ezzel együtt is, az ausztr-

rálok mindig sokkal jobban szerettek az ANZAC-ról, valamint a saját 'bushmen' mítoszukról megemlékezni, mint felkutatni, feltárni a saját ázsiai kötődéseiket. A kulturális, nemzeti identitást viszont nem veszik egy kalap alá a gazdasági kapcsolatokkal, mintha ez egy külön világ volna, hiszen a kezdetek kezdetétől szoros gazdasági együttműködést ápoltak a térségben, ami mind a mai napig egyre jobban erősödik.

A könyv öt nagy témát vonultat fel, s mindnek más időszak és más téma/ország a fókusz. Az első fejezet a *The big three*, a három legnagyobb és legerőteljesebb távolkeleti országot veszi szemügyre: Kínát, Indiát és Japánt. A három tanulmány főleg a századfordulós helyzettel foglalkozik Ausztráliában, az ázsiaiak megítélésével és annak körülményeivel. *Greg Watters* tanulmánya az Ausztráliába érkező kínai telepeseket és az akkoriban kitört himlőjárvány kínaiakra kivetülő gyűlölethullámát állítja a középpontba. *Watters* írásában a kezdőpont 1881, az *SS Glamis Castle* hajó, amelyen 814 kínai utas érkezik Ausztráliába, valamint a tajping-felkelés utáni kínai migrációs hullám. 1881-re jól ismert volt dél-Kínában az ausztrálok javuló gazdasági helyzete. A legtöbb utazó nem végleges telepesként ment az új világba, hanem pár év munka után vagyonos emberként akart hazatérni. Azonban az ausztrálok máshogy képzeltek el a saját hazájukat: szabadnak, tisztának, de főleg fehérnek. Még az országon végig söprő himlőjárványt is a kínaiak bejöveteleivel kapcsolták össze, így általános felháborodás, és később politikai indíttatású törvényhozás is követte a migrációt. A tanulmány kifejti, hogy a Fehér-Ausztrália politika (angolul White Australia Policy) erőteljes támogatást kapott ebben az időben, és a retorika célpontja főleg a kínaiak, de inkább egész Ázsia volt. *William Lane* egyenesen 'sárga kártevőknek' nevezte az ázsiai embereket (42. o.). A tanulmány fő állítása az, hogy a legelső ázsiai kapcsolata az ausztrál embereknek meghatározó volt a későbbiek szempontjából is, és ezt a kezdeti retorikát a félelem és szorongás övezte, rányomva bélyegét a jövő politikai hangjaira is.

Ipsita Sengupta írása az egykori ausztrál miniszterelnök *Alfred Deakin* indiai utazásait vizsgálja. Ha Kína jelentette abban az időben a fizikai fenyegetést Ausztráliára, akkor India volt az ideológiai

ellenség. Abban az időben túlságosan erős és zárt volt az ausztrál világkép, Európa- és britközpontúsággal. Deakin utazásai és indiai fejlesztései, az öntözési rendszer kiépítése például vagy a spiritualitás megismerése, nem fért bele az ausztrál WAP identitásba. Deakin utazásait több időszakban is feldolgozták, mindig más és más megközelítésből. A volt miniszterelnök írásaiban egyszerre volt jelen a miszticizmus, az ősi indiai civilizáció és Ausztrália identitásproblémája is. Sengupta sikerrel tudja bemutatni azt a kettősséget, ami jellemezte akkoriban, a századforduló idején, az ausztrál nemzeti öntudatot. Mítoszokra, hősökre és saját teremtéstörténetre volt szüksége az ausztráloknak, hiába voltak 'civilizáltak', míg India barbárnak, ám mágikusnak hatott. Sengupta szerint Deakin, mint fehér ember, 'győzedelmeskedett' India 'kulturálatlansága' felett, valamint demisztifikálta is azzal, hogy feltérképezte az ország nagy részét. Az országra és saját nemzetére való önreflexió pedig útmutatót adott az országnak arra, hogyan kell felépíteni egy új, születőben lévő nemzetet.

David Walker a Felkelő Nap országát mutatja be szintén a századforduló idején. Hogy lehet az, hogy Kína és India fenyegetésként, hatalmasodó ellenségképként volt jelen, míg Japánért szinte megőrültek az ausztrál emberek (egy darabig)? 1904-ben Japánt 'Dai Nippon'-nak, Japán Birodalomnak látja Ausztrália, egyfajta elnyugatiasodott, példakép értékű országnak. A századfordulón Japán már egyre jobban erősödik, a britek pedig egyre jobban kiszorulnak a térségből, ezt a hatalmi űrt Japán azonnal betölti. Az emberek kezdeti rajongása azonban gyorsan átfordul félelemmé. A katonailag és gazdaságilag is felemelkedő Japán egy új narratívát hív életre Ausztráliában. Rosa Campbell Praed *Madame Izan* című regénye Ausztrália intellektuális ürességéről beszél (79. o.), a *The Colored Conquest*, Roydhouse regénye, már az utolsó szabad és fehér Ausztrál férfit mutatja be, mivel az országot megszállták a japánok. Walker kiválóan rámutat arra, hogy a századforduló évei voltak azok, ami az ázsiai inváziós narratívát meghonosították az ausztrál politikában és közbeszédben, aminek olyan messzemenő hatásai voltak, amelyek a mai napig érezhetőek és megtalálhatóak az ausztrál

emberek felfogásában Ázsiával kapcsolatban. Azonban a helyiek pragmatikus oldalát is kiemeli a tanulmány, hiszen a gazdaság itt is külön kezelendő. Ausztráliának már 1880 környékén volt gazdasági partnersége Japánnal, 1906-ban pedig a fő kereskedelmi partnerévé vált az országnak. Ez a furcsa kettősség a mai napig elkíséri a történelmüket.

A következő fejezet főleg Ausztrália identitásának alakulásáról gyűjt tanulmányokat. *Kane Collins, Imagining the golden race* írása szintén a századforduló idejére fókuszál, az egymásnak feszülő ideológiai hangokat mutatja be. Már olyan korai években, mint 1852 és 1855, jelentek meg újságcikkek egy újfajta telepesről, aki az európai és az ázsiai ember 'keveréke', magában hordozva mindkét örökség legjavát, így juttatva Ausztráliát egy fejlettebb szintre; ezt nevezi az Arany fajnak, 'the Golden race' (102. o.). Ezek a hangok Ázsia felemelkedésének elkerülhetetlenségét is jól látták, a támogatók a békés együttélést, a fokozódó gazdasági lehetőségeket méltatták. A századfordulón azonban a WAP hangok is felerősödtek, amihez szintén Ázsia térnyerése adta az alapot. Ellenzői Ázsiát mindent bekebelező gazdasági és katonai hatalomként jelenítették meg, és az 1920-as években terjedő fajelméletet is alkalmazva azt állították, hogy az ázsiai ember alacsonyabb rendű, mint az európai fehér ember, Ausztráliának pedig fehérnek kell maradnia és kitartania. Collins jól feltárja az identitásbeli problémát, a két, egymással versengő ideológiai hátteret, melyek segítségével Ausztrália próbálta meghatározni önmagát az öt körülvevő országok tükrében.

Kate Bagnall és Shirley Jennifer Lim két tanulmányát egyben kezelem, ugyanis mindketten a kínaiak perspektívájából vizsgálják meg Ausztráliát. Kate Bagnall a Tart család megpróbáltatásairól, és főleg az ausztrál, fehér nő kiközösítettségéről ír, aki férjhez ment egy kínai teakereskedőhöz. S. J. Lim pedig Anna May Wong nemzetközileg elismert és ünnepeelt kínai színésznő látogatását és fogadtatását mutatja be. Az örök meghasonlottság az ausztrálok oldaláról itt is tetten érhető, mint sok egyéb más területen is, hiszen Bagnall megírja, hogy azok a fehér nők, akik kínai kereskedőhöz mentek férjhez, a társadalom szerint egyenesen a Sátán szolgálatába kerültek (130. o.). Tel-

jes mértékben negatív szerepkörbe állítja az akkorra kialakult Ázsia (Kína)-ellenes retorikában a vegyesházasságba kerülő asszonyokat. Ezt Bagnall időben 1860 és 1930 közé helyezi, míg Lim tanulmánya Anna May Wong 1939-es látogatásáról ír. Wongot már civilizáltak látják, felnéznek rá. Egy olyan keleti, egzotikus színésznő, akinek megvan a nyugati civilizációs nyelvi képessége és vonzereje. Ahogy írja Lim, „Orient and West in one person”, tehát a Kelet és Nyugat egy személyben (154. o.). Azonban Anna May Wong és az egzotikum mégis illékony jelenség lehetett, ugyanis a második világháború és annak szörnyűségei újra feltépték a régi sebeket és megint előkerült a kirekesztő politika, a Fehér Ausztrália retorika. A két tanulmányt én azért említem együtt, hogy még jobban kiemeljem azt a folytonos dichotómiát, amivel az ausztrálok küzdenek már a kezdetek óta, gazdaságban, politikában, ön-identitásban és más kultúrák megítélésében.

Az eddig tárgyalt tanulmányok főleg a századfordulóra, vagy a körüli időkre fókuszáltak, *Agnieszka Sobocinska* írása viszont már a második világháború utáni vészterhes időkre koncentrál. A „Heart of Darkness” és a „Heart of Gold” kifejezések újfent arra a kettősségre mutatnak rá, ami az ország háború utáni politikai nézeteit jellemzi. Két táborról beszélünk főleg, az amerikai megszálló erőkről Japánban és a nekik besegítő British Commonwealth Occupational Forces (BCOF) erőkről, ahol ausztrál katonák is szolgáltak, valamint a Volunteer Graduate Scheme (VGS) önkéntesekről, akik radikálisan anti-kolonialisták voltak Indonéziában. Az országban egy időben uralkodott a két teljesen ellentétes érzés és hozzáállás. A japán erőket és az országot kolonizálni akaró BCOF erőket támogatták a lakosok, ugyanis féltek a haderőben és iparban erős Japántól. A BCOF katonák házi szolgaként helyi lakosokat tartottak, és nem egyszer testi fenytést is alkalmaztak. Akciójukat legitímálta a kapóra jövő faji megkülönböztetés és előítéletek a japánokkal szemben (pedig ne feledjük, hogy 1939-ben még Anna May Wong volt a megtestesült távolkeleti ideál!). Ezzel egy időben Indonéziában, a főként keresztény misszionáriusként és önkéntesként dolgozó ausztrálok úgymond „maguk fényesítették a saját cipőjüket” (188. o.). Ők azért

mentek oda, hogy a hollandok kivonulása után a közszolgálatban keletkező hatalmas munkaerőhiánybéli űrt ausztrál diplomás fiatalokkal töltsék fel. Mi a két mozgalomban mégis a közös, hogyha ennyire szembenálló a két cél? Az, hogy mindkét szervezetben rájöttek, hogy a birodalmi retorika, és kolonialista szemlélet kulturális, politikai és gazdasági szempontokon nyugszik. Az indonéz helyiekben, akik erősen hierarchikus társadalomban éltek, az „egyenlő” módon élő ausztrálok megvetést váltottak ki. A BCOF csődöt mondott, hamar feloszlatták, arra hivatkozva, hogy nem működött hatékonyan. A VGS által végzett munka volt az, ami új irányt hozott Ausztráliának a külpolitikában. A VGS utódjaként a mai napig működik az AVI (Australian Volunteers International). Ez a szervezet önkénteseket delegál Indonéziába. Sobocinska munkája nagyszerűen rávilágít a két politikai attitűd eltérő és megegyező aspektusaira.

I Nyoman Darma Putra írása Bali turizmusát vizsgálja, jobban mondva azt fejtegeti, hogy Bali mit gondol Ausztráliáról, mivel Ausztrália lakosságának első számú turista célpontja Bali. Már 1914-ben gőzhajó szállított utasokat Bali és Jáva szigetére, 1930-ra ezres nagyságrendű volt a látogatók száma, ami 1940-re még tovább emelkedett. Sukarno és Suharto elnöksége alatt pedig egyenesen virágzott a turizmus Indonéziában. Az író szerint az ausztrál turisták egyaránt jelentenek barátot és tragédiát is a helyieknek (202. o.). Az ausztrálok biztosítják a legtöbb és legvagyonosabb turistát, azonban a kábítószer és alkohol övezte botrányok is hozzájuk köthetők. A cikk írója kitér még a kulturális fogadtatásra is az ausztrálok részéről, ugyanis Bali mint romantikus, vadregényes, misztikus, sőt néha horrorisztikus egzotikum szerepel számos könyvben, filmben és történetben. Azonban a valóságra és a veszélyekre is felhívják már az írások a figyelmet, többek között a 2002-ben történt terrorista robbantásokat is megjelenítették már az írók a műveikben.

Mark Finnane tanulmánya egy mai napig aktuális témát boncolgat, mégpedig a Kína-Ausztrália viszonyt és annak alakulását, kiemelve a diplomáciai változásokat. A kínai viszony meglehetősen hektikusan alakult a második világháború időszakában. Igaz, hogy 1949-ben a kommunista Kínát nem ismerte el Ausztrália, azonban a hidegháborús időszak politikáját megtörve a Whitlam-kormány már

a közeledést választotta az új iránynak 1972-ben. Finnane éles szeműen meglátja, hogy az ausztrál identitás sok esetben a Kínával éppen aktuális viszony tükrében formálódott (222. o.). Tsao Wenynen, az első kínai diplomata Ausztráliában, és Sir Frederick Eggleston, az első Kínáért felelős ausztrál miniszter, azonban sokat tettek a két ország közeledéséért. Annak a nem elhanyagolható ténynek a tükrében érthető is a közeledés, hogy Ausztráliának szüksége volt az akkor közel 450 milliós lakosságú Kínára mint lehetséges gazdasági fellevevőpiacra. Ezt realizálva az akkori kormány megtette a szükséges lépéseket, annak ellenére, hogy a hidegháborús időszakban tombolt a „sárga vész”, az Ázsia-ellenes retorika. Megint csak visszajutunk az örök kettősségre: egyfelől, hogy mit is éreztek az emberek, másfelől pedig mi a gazdaság kérlelhetetlen szükségessége.

Chengxin Pan egy kifejezetten időszerű jelenséggel foglalkozik írásában, mégpedig a Kína előretörését kísérő Ausztráliai politikai retorikával. Hugh White 2010-es híres jelentését veszi alapul az író, amely kiemeli a biztonsági egyensúly lehetséges felborulását. Mit jelent Ausztráliának Kína gazdasági hatalma és térnyerése? És talán, ami még lényegesebb az ausztrálok szempontjából: mit jelent nekik az USA szövetsége, vagy éppen az ő kivonulásuk milyen biztonsági és identitásbeli változásokat hozhat? Ugyanis, ha az USA végleg elhagyja a térséget, akkor Ausztrália „egyedül marad”. 2009-es Védelmi Stratégia szerint Ausztráliával megtörténhet, hogy mind védelmi, mind gazdasági szempontból lemarad. Újra a régi Ázsia-ellenes retorika ütheti fel a fejét: félelem a „sárga hordáktól”. Egyes hangok tovább éltetik az USA dominanciáját, és lekicsinylik Kína erejét, míg mások felhívják a figyelmet arra, hogy mind geopolitikailag, mind gazdaságilag, sőt, még identitásban is felülvizsgálatot kellene tartania Ausztráliának, és végre elhelyezni önmagát a távolkelet térképén.

Greg Lockhart egy sokkal nagyobb ívű idősávon próbálja megközelíteni az ausztrálok tudatát, amely szerinte teljesen kilökte magából a távolkelet jelenlétét. Lockhart tanulmánya az 1850-es évektől kezdve egészen a posztkolonialista, második világháború utáni időkig vizsgálja azt a tendenciát, ahogy az ausztrálok önmagukra tekintenek és önmagukról nyilatkoznak. A kezdeti időktől az első világháborúig

Ázsia mint invazív erő volt jelen az ausztrál tudatban, azonban érdekesség, hogy az első világháború idején a japán erők szövetségese. A Manning Clark által körülbelül 50 éve megírt történelemkönyvből mégis szinte teljesen hiányzik minden, aminek köze van a Távol-kelethez. A cikk kiemeli, hogy természetesen a gazdasági szálakat ez az akaratlagos feledékenység nem befolyásolta, hiszen, mint ahogy az előző cikkekből is kiderült, az ázsiai országokkal folytatott kereskedelem felvirágoztatta az ausztrál gazdaságot. A hidegháború csak felerősítette a „telepes narratívát”, amikor is azt írják önmagukról az ausztrálok, hogy Ausztrália egy kicsiny nemzet az idegen tengeren (281. o.). Ehhez a betokozódott narratívához hozzájárult az is, hogy szinte a jelenkorig a tudományos élet is angol nyelven folyt, és az ausztrál emberek nem beszéltek semmilyen ázsiai nyelvet. Így tehát tudományos diskurzus sem nyílt meg Ázsia irányába. Lockhart arra a konklúzióra jut, hogy habár gazdaságilag egészen más a valóság, mint kulturálisan, azonban a telepes narratíva és elhatárolódó mentalitás az ausztrálok részéről egy önbeteljesítő jóslat lesz, ami kulturális izolációhoz vezet a térségben.

Mad Clausen egy közel 60 éves könyvet emel ki az ausztrál múltból: Donald Horne *The Lucky Country* című munkáját. „Szerencsés ország”: ez az Ausztráliára aggatott címke még 2007-ben is a konzervatívok retorikájának részét képezte, holott Horne bestsellerré vált könyve már 1964-ben erősen kritizálta azt. Társadalomtudósként kritikusan vizsgálta az országot és egyént szerencsésként sztereotípiázó frázist: ‘szerencsés’ olyan értelemben, hogy egy alapvetően gazdag országot másodrendű emberek irányítanak, akik csak learatják a babérokat. Műve új ajtókat nyitott meg az Ázsia-Ausztrália diskurzusban. Horne szerint az 1950-60-as évek fordulatot hoztak; megélenkültek az új hangok az országban – az ázsiai felmenőkkel rendelkező ausztráloké például. A tudományos diskurzusnak is a valóságra kell reflektálnia, Ausztráliának pedig ideje szembenézni saját geopolitikai helyzetével. Allen Brown, a miniszterelnökség vezető államtitkára egyenesen azt mondta Robert Menzies akkori ausztrál miniszterelnöknek, hogy Ausztrália köztársaság lesz és ázsiaiainak kell tekinteniük magukat. Itt megjegyezném, hogy a későbbi években felerősödő

WAP hangok idővel megtörtek; elég megnézni a népesség jelenlegi összetételét és az ország gazdasági kapcsolatait. Ha nem is lett teljesen igaza Sir Allen Brownnak, Clausen jól rávilágít arra, hogy már a '60-as években megjelentek a reformokat kívánó, haladó szellemiségű elméletek, amelyek kisebb-nagyobb sikerrel, de megjósolták a jelen helyzetet. Clausen tanulmánya Horne könyvét jól mutatja be, hasznos információkkal ellátva az olvasót az akkori kor aktuálpolitikájáról, valamint azt is láthatjuk, hogy milyen sokáig a közbeszédben képes maradni egy-egy ikonikus mű, ebben az esetben a „szerencsés ország” szimbolikája. Clausen zárómondatainak egyikén keresztül megérthetünk valamit, ami nagyon ausztrál és nagyon mélyen gyökerezik az ausztrál identitásformálás folyamatában: „Ázsia lett a tükör, amelyben Ausztrália fejlődését, érettségét és modernitását méri” (317. o.).

A könyv utolsó tanulmánya az Epilógus előtt egy különleges témát vizsgál, amely felett sokszor elsiklik a kutató szem, amikor egy kultúrát akar megérteni. *Sally Percival Wood* az ország központi tantervének változását tárja elénk 1941-től egészen 2013-ig. A '40-es években az ország még nem is értette meg saját helyét a világban igazán, a '60-as évekig a nyugati és a brit történelmet és történelemszemléletet tanulták a középiskolákban a fiatalok. A '60-as évek viszont változást hozott, ahogy ezt az előző tanulmányokból is megértettük: megjelentek az új hangok. Új Történelem, új történetírás, tehát bekerült a képbe most már Ázsia, a nők történelme, az etnikai kisebbségek, őslakosok és munkásosztály történelme is. A tudomány és tudományosság is új fordulatot vett, a történelemtanulás nem dátumok és nevek bemagolását jelenti már. A '90-es évek elhozta a szociológiai szemléletet, a kritika mint metódus megjelent a történelemtudományban. A haladás viszont nem jelentett azonnal új tankönyvet is. Egészen 2010-ig kellett várni egy teljesen új curriculum tervezetére, addig a tanáron múlt, hogy mit is tanít az órán, mivel csak az 1977-es tankönyv volt elérhető. Igaz, hogy előtte, 2000-ben már újraformálták a tantervet, például kiegészítették az őslakosok történelmével, de a távolkelet még mindig nem jelent meg. A tanulmány írója szép ívben felvezeti a nemzeti tanterv és az ország saját identitástudatának kapcsolatát. Wood rávilágít arra, hogy mikor

már a gazdasági és politikai diskurzus is elért oda, hogy Ausztrália sokkal nagyobb kanállal van benne az Ázsiai Században, mint gondolta régebben, akkor a „spillover” hatására az oktatásban is változás következik be. Ne felejtjük el, hogy Gillard-kormány 2012-ben kiadta az *Ausztrália az ázsiai században* védelmi tervet, ahol Ausztráliáról már mint a távolkeleti régió tagjáról beszél.

A kötetet *Ruth Balint* írása zárja, amely gyakorlatilag végigvezet minket újra a teljes könyvön a kezdeti kolonialista időktől és brit identitástól szinte napjaink problémáig. Ázsia megkerülhetetlen gazdasági potenciálja okán válik Ausztrália gazdaságának egyik motorjává, viszont az országnak az illegális bevándorlás ellentmondásos problémájával is meg kell küzdenie. Balint záró szavaiban fellelhetjük a könyv eleje óta folyamatosan előbukkanó kettősséget, szinte tudat-hasadást, amely végigkíséri Ausztrália történelmét. Az író kiemeli, hogy nem minden ausztrál polgár tapasztalja meg ugyanúgy az „ázsiaiságot”, amivel nem lehet vitatkozni, azonban az emberek politikai választásai már befolyásolhatják a teljes lakosság identitástudatát és külpolitikáját. Ausztrália évről évre erősíti gazdasági pozícióját a térségben és szövi egyre erősebbre az export-import szálakat a környező ázsiai országokkal, miközben küzd a folyamatos illegális bevándorlással és az egyre növekvő ázsiai lakosság kulturális különbözőségével is. Tehát mit is látunk? Hogy Ausztrália még mindig nem tudta elhelyezni saját magát a térségben, az erősödő gazdasági összefonódások ellenére sem.

David Walker és Agnieszka Sobocinska tanulmánykötete egy korokat átívelő munkát rak elénk, amelynek segítségével talán jobban megérthetjük az ausztrál történelmet, kultúrát, identitást, a nehézségeket és az örök kérdéseket. A mű célközönsége nem feltétlenül csak az ausztrál tanulmányok művelői, hanem azok is érdeklődve olvashatják, akiket érdekel az ausztrál kontinens, az ország és lakóinak identitásfejlődése.

David Walker és Agnieszka Sobocinska, szerk.: *Australia's Asia: From yellow peril to Asian century* (Ausztrália Ázsiája: A sárga veszedelemtől az ázsiai évszázadig). UWA Publishing, 2012. 384 o. ISBN-10: 1742583490

Kerékgyártó Zsolt